

HOMO, boeit het écht geen flikker?

Homoacceptatie in de voetballerij verhogen onder senioren

Auteur: Luuk Bos

Managementsamenvatting

In het streven naar een samenleving waarin homoseksuelen volledig geaccepteerd worden, is het van cruciaal belang dat zij in een klimaat kunnen voetballen waar ze welkom zijn en ze zich ook welkom voelen. Het huidige onderzoek laat een trend zien dat seniorvoetballers een homoseksuele vaker weigeren mee te laten trainen dan een heteroseksuele. De interventie gericht op het verhogen van homoacceptatie, hoewel niet aangetoond effectief, heeft interessante aangrijpingspunten in kaart gebracht voor opdrachtgever RADAR om homoacceptatie in de voetballerij te bevorderen.

Het onderzoek:

In de literatuur wordt gesuggereerd dat discriminatie tegenwoordig vooral optreedt in ambigue situaties waarin gediscrimineerd kan worden zonder bevooroordeeld over te komen (**aversief racisme**). Om te onderzoeken of homodiscriminatie op deze manier optreedt, en hoe de acceptatie kan worden verhoogd, hebben spelers met toestemming van hun trainer een e-mail ontvangen waarin de onderzoeker het verzoek doet om mee te trainen. Vervolgens vraagt de trainer hun spelers per e-mail om hier individueel op te stemmen. Een speler ontving één van de volgende e-mails:

- De controle-e-mail: een verzoek om mee te trainen.
- De experimentele e-mail: een verzoek om mee te trainen met een vermelding van een homoseksuele voorkeur.
- De interventie-e-mail: een verzoek om mee te trainen met een vermelding van een homoseksuele voorkeur en toepassing van technieken gericht op onderliggende oorzaken van homodiscriminatie.

De interventie:

In de interventie-email worden technieken toegepast die homoacceptatie direct tracht te bevorderen en worden technieken toegepast gericht op het verlagen van weerstand die tijdens de beïnvloeding kan ontstaan.

Technieken gericht op het bevorderen van homoacceptatie:

- **Sociale bewijskracht:** mensen nemen vaak het gedrag van de meerderheid over. Door te vermelden dat de meeste voetballers goed om kunnen gaan met een homoseksuele voetballer wordt homoacceptatie waarschijnlijker. Bovendien draagt deze descriptieve norm bij aan een duidelijke sociale situatie waar minder ruimte is voor het aversieve racisme om op te treden.
- **Recategorisatie:** doordat homoseksuelen voor veel voetballers niet tot hun eigen groep behoren, worden ze negatiever beoordeeld en ontstaan er vooroordelen over hen. Door vanuit het perspectief van een homoseksuele te vermelden dat er gehoopt wordt om als voetballers op het veld te staan, wordt het waarschijnlijker dat hij als voetballer wordt gecategoriseerd met als gevolg dat de homoseksuele nu wel tot dezelfde groep behoort en hij dus positiever wordt beoordeeld.
- **Waargenomen gelijkheid verhogen:** naast het waarschijnlijker maken van recategorisatie, zorgt de waarneming van veel overeenkomsten met een homoseksuele voetballer voor meer sympathie, waardoor de kans op het instemmen met het verzoek wordt verhoogd.

Technieken gericht op het tegengaan van weerstand:

Twee vormen van weerstand kunnen zich voordoen tijdens het lezen van de e-mail:

- **Reactance:** weerstand tegen de beïnvloedingspoging door gevoel van beperking in vrijheid.
- **Inertie:** weerstand tegen verandering door angst voor het onbekende.

Deze weerstanden worden tegengestaan door:

- **Weerstand te erkennen:** door in de email te vermelden dat er wordt begrepen dat een enkeling toch moeite kan hebben met een homoseksuele voetballer wordt reactance tijdens het lezen van de e-mail tegengegaan.
- **Vrijheid te benadrukken:** ook het benadrukken van de vrijheid om voor of tegen te stemmen zal leiden tot minder reactance tijdens het lezen van de e-mail
- **Zelfvertrouwen te verhogen:** het geven van een compliment leidt tot meer zelfvertrouwen waardoor voetballers minder angst krijgen voor het meetrainen van een homoseksuele, wat inertie tegengaat.

Wat werd er gevonden?

Er werd een trend gevonden voor het vaker stemmen tegen het meetrainen van een homoseksuele voetballer dan tegen het meetrainen van een heteroseksuele voetballer.

Deze bevinding suggereert dat homodiscriminatie, hoewel in kleine mate, nog steeds optreedt. Dit resultaat werd ondersteund met de bevinding dat homoseksuelen na het lezen van de stemmen uit de controlegroep zich ook meer welkom voelden mee te trainen dan na het lezen van de stemmen uit de experimentele groep. Daarentegen leidde de interventie niet tot meer homoacceptatie. Hier kan een power probleem zijn opgetreden aangezien acceptatie in de interventiegroep niet significant afwijkt van acceptatie in de controlegroep.

Wat betekent dit?

Ondanks dat homodiscriminatie slechts in lichte mate voorkomt, lijkt de grotere meerderheid van de voetballers homoseksuelen van harte welkom te heten. Uit eerder onderzoek blijkt echter dat veel homoseksuelen het voetbalklimaat inschatten als intolerant en homofob. Er zit dus een gat tussen de vertekende perceptie van homoseksuelen van het voetbalklimaat en de werkelijke tolerante houding binnen dit klimaat.

Wat kan RADAR hiermee?

Door voetballers aan te zetten hun tolerante houding kenbaar te maken aan de buitenwereld zullen meer homoseksuelen worden aangetrokken te voetballen in het tolerante klimaat. Hierdoor zal meer contact tussen homoseksuele en heteroseksuele voetballers plaatsvinden, wat waarschijnlijk leidt tot meer acceptatie bij het kleine percentage dat homoseksualiteit nog steeds afkeurt. Een eerste stap om dit te realiseren kan worden gezet door het ondertekenen van een publieke statement voor homoacceptatie tijdens de presentatie van de resultaten van dit onderzoek, waar voetballers voor worden uitgenodigd voorafgaand aan een wedstrijd van FC Den Bosch. Bovendien wordt aanbevolen onderzoek te verrichten onder een groter aantal teams naar communicatietechnieken om homoacceptatie te bevorderen: dit kan worden toegepast op websites van clubs of in clubbladen.

Inhoudsopgave

1. Streven naar een homovriendelijker sportklimaat	5
1.1 Homoacceptatie binnen de sport	5
1.2 Homoacceptatie in de voetballerij	5
1.3 Homoacceptatie bevorderen	6
1.4 Aanpak van het onderzoek	7
2. Oorzaken van lage homoacceptatie	8
2.1 Het discrimineren van nu: het aversief racisme	8
2.2 Waarom discrimineren we?	9
2.3 Manieren om discriminatie en vooroordelen tegen te gaan	11
2.4 De pilotstudy: meetrainen als homoseksuele	13
3. Interventie	15
3.1 De interventie e-mail	15
3.2 Technieken die homoacceptatie bevorderen	15
3.3 Omgaan met mogelijke weerstand	17
3.4 Benadering van de trainers	19
4. Toetsing	23
4.1 Doel van het onderzoek	23
4.2 Wie namen deel aan het onderzoek?	23
4.3 Drie verschillende e-mails: de controle, experimentele en interventie-email	24
4.4 De maat voor homoacceptatie: de stemmen van de spelers	24
4.5 Totstandkoming van de welkomscore	25
4.6 Een toekomstig verzoek voor meer acceptatie	26
5. Resultaten	28
5.1 Presentatie van het aantal stemmen	28
5.2 Hoofdanalyse: relatie tussen de ontvangen e-mail en de stem	29
5.3 Aanvullende analyse: invloed van de ontvangen e-mail op de welkomscore	29
5.4 Een objectieve weergave: grapjes, aanzitten en douchen	30
6. Conclusies & Discussie	33
6.1 Homo, boeit het een flikker?	33
6.2 Een nuancering van 'homodiscriminatie'	34
6.3 Positieve houding trainers en spelers	34
6.4 Een kritische kijk op het onderzoek	34
6.5 Ethische overwegingen	35
7. Aanbevelingen	36
7.1 Samenwerking met voetbalclubs	36
7.2 Vervolgonderzoek bij meer clubs	36
8. Dankwoord	38
9. Referentielijst	39
10. Bijlage	42

1. Streven naar een homovriendelijker sportklimaat

In Nederland is nog veel ruimte voor verbetering van de acceptatie van homoseksuelen in onze samenleving. In deze sectie van het rapport wordt de homoacceptatie in het huidige sportklimaat, en het voetbalklimaat in het bijzonder, besproken. Vervolgens wordt de organisatie RADAR, vóór gelijke behandeling en tegen discriminatie, geïntroduceerd die graag een vooruitgang ziet binnen dit klimaat en daarmee streeft naar een samenleving die meer tolerant is. Hieruit volgt een vraagstelling die beantwoord zal worden aan de hand van een gedragsinterventie.

1.1 Homoacceptatie binnen de sport

In Nederland komen meer dan 300.000 mannen openlijk uit voor hun homoseksuele voorkeur (Kuyper, 2006; Keuzenkamp, 2010). Het is voor hen van groot belang dat ze een leven kunnen leiden waarin ze eerlijk en in gelijke gevallen gelijk behandeld worden. Dit houdt onder andere in dat ze net als andere mannen vrij moeten zijn om een sport uit te oefenen waar ze welkom zijn en waar ze zich ook welkom voelen. Dit is echter niet overal vanzelfsprekend. Ongeveer 75% van de homoseksuele mannen geeft namelijk aan dat homoseksualiteit nog een groot taboe is in de wedstrijdsport (Elling & van den Dool, 2009). Binnen de wedstrijdsport is vooral deelname aan teamsport voor homoseksuelen problematisch. Ondanks dat een grote meerderheid van de homoseksuele mannen geïnteresseerd is om in teamverband te sporten, beoefent slechts 20% van de homoseksuele mannen een teamsport (van Groenestein & van der Linden, 2012). Dit is begrijpelijk gezien hun perceptie van het sportklimaat.

1.2 Homoacceptatie binnen de voetballerij

Onder de teamsporten blinkt er één sport in negatieve zin uit als het gaat om homoacceptatie: voetbal. Voetbal kent een machocultuur waarin het volgens profspelers lastig is om openlijk homoseksueel te zijn ("Homofobie in Voetbal is te Bestrijden," 2014). Dit is bijvoorbeeld te zien aan het feit dat bijna de helft van de Nederlandse voetballers wel eens, of regelmatig, getuige is van verbaal homonegatief gedrag binnen of langs de lijnen (Elling & van den Dool, 2009). Bovendien blijkt uit onderzoek dat homoseksuele voetballers het vaakst hun seksuele voorkeur voor zich houden, omdat bij hun het beeld bestaat dat de voetbalcultuur sterk homo-onvriendelijk is (van Groenestein & van der Linden, 2012).

1.3 Homoacceptatie bevorderen

RADAR is een bureau dat zich inzet vóór gelijke behandeling en tegen discriminatie. Deze organisatie streeft naar een maatschappij waarin iedereen in gelijke gevallen gelijk wordt behandeld. De huidige situatie voor homoseksuelen in de voetballerij voldoet nog niet aan de maatstaven die RADAR handhaaft. Hierin is RADAR overigens niet alleen; ook de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond

(KNVB) ziet graag een verbetering op het gebied van homoacceptatie in het voetbalklimaat. Deze woorden zetten ze om in daden met het actieplan 'Voetbal voor iedereen' waarin het bespreekbaar maken van het onderwerp en het onderling corrigeren, indien nodig, centraal staat (KNVB, 2012). Ondanks de goede intenties van de KNVB valt er nog steeds winst te behalen op het gebied van homoacceptatie in de voetballerij. Om deze reden zal in dit rapport de volgende vraag centraal staan:

Vraagstelling:

Hoe kan ervoor worden gezorgd dat homoseksuele voetballers meer worden geaccepteerd binnen de voetballerij?

1.4 Aanpak van het onderzoek

De vraagstelling zal worden beantwoord door een kleinschalige gedragsinterventie op te zetten en deze te toetsen op effectiviteit. De gedragsinterventie zal zich richten op de factoren die de te lage homoacceptatie binnen de voetballerij verklaren. Om deze factoren in kaart te brengen wordt eerst een literatuurstudie verricht. Op basis van de resultaten van de gedragsinterventie worden concrete conclusies en aanbevelingen opgesteld.

In het kader van dit onderzoek is het van belang om de interventie te richten op een specifieke vertoning van gedrag. Homoacceptatie (of discriminatie) kan echter op veel verschillende manieren worden geuit. Bovendien is het lastig om vooraf te weten waar discriminatie plaats gaat vinden en hoe dit vervolgens precies wordt geuit. Om deze redenen wordt omwille van dit onderzoek een situatie gecreëerd waarin homoseksuele voetballers geaccepteerd of gediscrimineerd kunnen worden en is het vooraf duidelijk hoe deze acceptatie of discriminatie zich zal uiten in gedrag. Hoe deze situatie eruit komt te zien, leest u verder in de komende secties van dit rapport.

In het kort

Veel homoseksuelen hebben het beeld dat ze niet welkom zijn in de voetbalwereld. Om deze reden wordt voetbal nog vaak vermeden ondanks een grote interesse in het beoefenen van de sport. Vanuit RADAR wordt een kleinschalige gedragsinterventie opgezet die zich richt op het verhogen van de homoacceptatie in de voetballerij.

2. Oorzaken van lage homoacceptatie

Om een geschikte gedragsinterventie op te zetten is het van belang om eerst de onderliggende factoren in kaart te brengen die de lage homoacceptatie in de voetballerij verklaren. In deze sectie van het rapport worden de belangrijkste oorzaken besproken die in een literatuurstudie naar voren zijn gekomen en wordt vooruitgeblikt over manieren om discriminatie tegen te gaan.

2.1 Het discrimineren van nu: het aversief racisme

In onze huidige Westerse maatschappij heerst de culturele norm om vooroordelen en discriminatie te voorkomen. Het is tegenwoordig niet alleen verwerpelijk maar bovendien ook illegaal om openlijk op basis van bijvoorbeeld etniciteit of seksuele voorkeur te discrimineren. Het is dan ook niet opvallend dat openlijke discriminatie de laatste decennia is afgenomen in onze Westerse cultuur (Schuman, Steeh, Bobo, & Krysan, 1997).

Dit betekent echter niet dat er nauwelijks meer gediscrimineerd wordt. Dit is bijvoorbeeld te zien aan een onderzoek naar discriminatie op de arbeidsmarkt. Dovidio en Gaertner (2000) hebben hierin aangetoond dat donkere mensen minder vaak worden aangenomen dan blanke mensen. Dit gebeurde echter alleen als de situatie ambigu was: alleen als het niet duidelijk was of de kwalificaties voldoende waren om de baan te krijgen, werden donkere mensen vaker voor een baan afgewezen dan blanke mensen. Deze subtiele vorm van discriminatie wordt aversief racisme genoemd. Hierbij zeggen mensen egalitaire waarden te hebben en zien ze zichzelf als niet bevooroordeeld, maar toch discrimineren ze op subtiele, rationaliseerbare manieren (Gaertner & Dovidio, 1986).

Volgens het aversief racisme zijn mensen bij de interactie met minderheden er bewust mee bezig om onbevooroordeeld over te komen, maar ervaren ze tijdens de interactie wel negatieve gevoelens. Naar deze negatieve gevoelens zullen mensen niet handelen in situaties waarbij sterke sociale normen heersen en het overduidelijk is voor henzelf en anderen dat ze zouden discrimineren (Gaertner & Dovidio, 1986). Er wordt alleen naar deze negatieve gevoelens gehandeld als hun handelen op een andere factor te rechtvaardigen is dan op basis van groepslidmaatschap. Is er bijvoorbeeld een legitieme reden denkbaar om een lid van een minderheid af te wijzen, dan zal iemand met veel negatieve gevoelens ten opzichte van deze minderheid de afwijzing voor zichzelf en anderen kunnen goedpraten. Volgens schattingen vertonen 80% van de mensen uit de Westerse maatschappij deze subtiele vorm van discriminatie (Fiske, 2002).

Bij onderzoek naar, en het bevorderen van, homoacceptatie in de voetballerij is het dus belangrijk om rekening te houden met deze moderne vorm van discriminatie. Naarmate een situatie meer ambigu is, wordt de kans groter dat een homoseksuele hierin wordt benadeeld op basis van zijn seksuele voorkeur. Deze achterstelling zal echter op een subtiele manier gebeuren, waarbij een legitiem excuus wordt gehandhaafd zodat de aversieve racist als niet bevooroordeeld overkomt.

2.2 Waarom discrimineren we?

Discriminatie is het resultaat van een cognitief fenomeen dat sociale categorisatie wordt genoemd (Tajfel & Turner, 1979). In de wereld om ons heen worden we blootgesteld aan een stortvloed van informatie. Om de beperkte capaciteit van ons brein minder te belasten, plaatsen we waargenomen objecten in categorieën. Aangezien we al informatie over deze categorieën hebben, worden er verwachtingen gecreëerd over het object. Dit is in ons dagelijks leven erg functioneel: we weten dat een stoel is om op te zitten, dus als we een object categoriseren als een stoel dan weten we gelijk dat we hierop kunnen zitten.

Op dezelfde manier categoriseren wij ook mensen. Zien we een persoon dan kunnen we deze bijvoorbeeld categoriseren als een vrouw, een student of een homoseksuele. Doordat we al informatie hebben over deze categorie mensen, hebben we dus ook al verwachtingen over de personen. Dit kan vaak erg functioneel zijn, maar het kent ook een keerzijde. Heb je bijvoorbeeld een negatief beeld over homoseksuelen, dan kun je bij het zien van een homoseksueel persoon al negatieve verwachtingen over deze persoon hebben. Als je vervolgens ook naar deze verwachtingen handelt, dan handel je op basis van groepslidmaatschap en ben je dus aan het discrimineren.

Zelf-categorisatie theorie & Sociale identiteitstheorie

Volgens de Zelf-categorisatie Theorie zijn er drie verschillende abstractieniveaus waarop we onszelf kunnen categoriseren: het 'superordinate' niveau is het meest globale niveau waarbij we onszelf zien als mens en we iedereen als gelijk zien. Daaronder zit het 'intermediate' niveau waarbij we onszelf zien als lid van een groep. We zien en beoordelen anderen op basis van groepslidmaatschap. Een groep waarvan je lid bent wordt de 'ingroup' genoemd, een groep waarvan je geen lid bent wordt de 'outgroup' genoemd. Het laagste niveau wordt het 'subordinate' niveau genoemd, hier zien we onszelf als individu en staan persoonlijke eigenschappen centraal; ieder mens is uniek (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987).

Op welk van de genoemde niveaus we categoriseren wordt bepaald door de context waarin we ons op een gegeven moment bevinden. De aanwezigheid van een lid van de outgroup maakt het waarschijnlijk dat wij onszelf en anderen beoordelen op basis van groepslidmaatschap (Turner et al., 1987). Op dit niveau van categorisatie identificeren wij onszelf met de sociale groep waar wij ons tot berekenen. Hieruit komt onze sociale identiteit voort waarbij wij ons zelfbeeld en eigenwaarde ontlenen aan de sociale groep waar wij tot behoren (Tajfel & Turner, 1979). Als een persoon zichzelf ziet als NEC-supporter en NEC is uitmuntend aan het presteren, dan zal dit dus bijdragen aan een positiever zelfbeeld voor de NEC-supporter.

Wij mensen streven naar een positief zelfbeeld, dat we dus kunnen verkrijgen door onze sociale identiteit. Hierdoor vertonen we meer solidariteit tegenover leden van onze ingroup dan tegenover leden van een outgroup (Abrams & Hogg, 1988). Zo worden leden die tot de ingroup behoren positiever beoordeeld, worden ze vaker een gunst verleend en worden ze vaker vergeven bij het maken van fouten dan leden van de outgroup (Tajfel & Turner, 1979). Dit fenomeen wordt 'ingroup favoritism' genoemd.

Als heteroseksuele voetballers in contact komen met een homoseksuele voetballer dan kunnen ze hem categoriseren als 'homo' en zien ze hem als lid van de outgroup. Dit betekent vervolgens dat de homoseksuele voetballer negatiever wordt beoordeeld dan de heteroseksuele voetballers. Deze negatieve gevoelens over homoseksuelen kunnen in een ambigue situatie, met een rationeel excuus, leiden tot discriminatie. Deze negatieve gevoelens kunnen echter ook op een meer onbewust niveau werkzaam zijn, wat tot onbewuste discriminatie kan leiden.

Onbewuste discriminatie & vooroordelen

Tijdens de interactie met een lid van een minderheidsgroep kunnen negatieve gevoelens samengaan met onbewuste vooroordelen. Deze onbewuste vooroordelen zijn gebaseerd op negatieve associaties met de groep. Volgens het Reflective Impulsive Model is er naast een reflectieve, bewuste route ook een impulsieve, onbewuste route naar sociaal gedrag (Strack & Deutsch, 2004). Deze onbewuste route is gebaseerd op associaties die gedrag zonder intentie kunnen beïnvloeden. Hierbij leidt een verspreide activering van deze associaties tot de activering van gedragschema's. Bij het zien van bijvoorbeeld een persoon worden bestaande associaties geactiveerd die tot een automatische toenaderingsreactie of vermijdingsreactie kunnen leiden.

Als deze associaties negatief van aard zijn kan dit leiden tot onbewuste discriminatie (Dotsch & Wigboldus, 2008). In een virtuele realiteit onderzoek namen mensen met sterke onbewuste vooroordelen ten opzichte van Marokkanen onbewust meer afstand van een Marokkaanse avatar dan van een Nederlandse avatar. Hierbij wordt de grotere afstand gezien als vermijdingsgedrag en wordt de Marokkaan dus meer vermeden dan de Nederlander.

Het lijkt erop dat veel mensen onbewuste vooroordelen over homoseksuelen hebben. Uit de resultaten van een Impliciete Associatie Test (IAT) van Harvard blijkt namelijk dat ongeveer 70% van de 250.000 Amerikanen een milde tot sterke voorkeur hebben voor heteroseksuelen boven homoseksuelen (Harvard, z.j.). Deze voorkeur wordt gebaseerd op een sterkere associatie met hetero en positieve woorden, dan met homo en positieve woorden en tussen een sterkere associatie met homo en negatieve woorden dan met hetero en negatieve woorden. De validiteit van deze manier van testen wordt positief beoordeeld (Greenwald, Nosek, & Banaji, 2003).

Heeft een persoon veel onbewuste vooroordelen over homoseksuelen, dan kan een homoseksuele dus ook op een onbewuste manier worden gediscrimineerd. Dit kan zich vertalen in het nemen van meer afstand (Dotsch & Wigboldus 2008), maar mogelijk ook tot kortere en minder positieve interacties (Hebl, Foster, Mannix, & Dovidio, 2002). Het is daarom belangrijk dat een homoseksuele voetballer niet als 'homo' wordt gecategoriseerd, maar als voetballer. Dit proces wordt recategorisatie genoemd en wordt in de volgende paragraaf aan u uitgelegd.

2.3 Manieren om discriminatie en vooroordelen tegen te gaan

Recategorisatie

Wij mensen behoren niet tot één, maar tot meerdere sociale groepen, en uit deze verschillende groepen verkrijgen wij onze sociale identiteit. Hierbij zijn niet alle sociale groepen even belangrijk en varieert het belang dat we aan een bepaalde groep hechten met de tijd (Tajfel, 1979). Zo kan iemand tijdens een wedstrijd in de eredivisie zichzelf zien als NEC-fan, maar speelt het Nederlands Elftal een wedstrijd op het WK dan ziet dezelfde persoon zich als 'Holland-fan'. Doordat wij bij meerdere sociale groepen horen kan het natuurlijk voorkomen dat we iemand tegenkomen die op een bepaald aspect tot de ingroup behoort (Holland-fan), terwijl degene op een ander aspect tot de outgroup behoort (Vitesse-fan). Het fenomeen dat we op basis van verschillende eigenschappen kunnen categoriseren, waardoor we dezelfde mensen als lid van een ingroup of outgroup kunnen zien, wordt recategorisatie genoemd (Crisp & Hewstone, 1999; Urada & Miller, 2000).

Uit een meta-analyse naar het effect van recategorisatie op de evaluatie tussen groepen blijkt dat leden van een bepaalde groep (NEC-fans) minder verschil zien bij leden van een outgroup (Vitesse-fans) als ze de ander persoon tot een groep categoriseren die ze gemeenschappelijk hebben: Holland-fans (Migdal, Hewstone, & Mullen, 1998). Deze grotere waargenomen gelijkheid impliceert dat recategorisatie ertoe kan leiden dat vooroordelen en discriminatie kunnen afnemen (Crisp, Hewstone, & Rubin, 2001).

Voor een interventie gericht op het verhogen van de acceptatie van homoseksuele voetballers biedt recategorisatie een mooi aangrijpingspunt. Als de voetballers in plaats van te categoriseren op basis van seksuele voorkeur, categoriseren op basis van de sport die ze uitoefenen (voetballers/niet voetballers) dan behoren homoseksuele voetballers tot de ingroup en hebben ze baat bij de bijbehorende positievere behandeling. Hierbij geldt: hoe groter de waargenomen gelijkheid, hoe eerder de persoon als lid van de ingroup wordt gezien. Bij het waarnemen van bijvoorbeeld een sterke passie voor voetbal bij een homoseksuele, zal hij eerder als voetballer worden herkend in plaats van als homoseksuele. Door deze andere manier van sociale categorisatie zullen vooroordelen afnemen waardoor discriminatie van homoseksuele voetballers minder waarschijnlijk is.

Descriptieve norm & discriminatie

Volgens het aversieve racisme zal een persoon niet snel naar zijn negatieve gevoelens handelen als er een sterke sociale norm heerst om onbevooroordeeld over te komen. Een verandering in bestaande normen kan er daarom toe leiden dat mensen met sterke onbewuste vooroordelen over minderheden vaker zullen discrimineren. Bij het zien van het discrimineren door anderen, ontstaat een gevoel van bevrijding van de bestaande norm, en wordt het waarschijnlijker dat iemand zelf ook zal discrimineren (Kawakami, Spears, & Dovidio, 2002). Met de descriptieve norm wordt het gedrag beschreven wat de meeste mensen uitvoeren. Dat verandering in de descriptieve norm kan leiden tot een meer positieve beoordeling van minderheden wordt aangetoond in een onderzoek van Stangor, Sechrist, en Jost (2001). Zij hebben met hun onderzoek laten zien dat er minder negatieve

en meer positieve stereotypen over Afrikaanse Amerikanen worden gevormd als de descriptieve norm wordt weergegeven dat veel andere mensen positief ten opzichte van Afrikaanse Amerikanen staan.

Het gebruiken van sociale normen om gedrag in een gewenste richting te veranderen, wordt sociale bewijskracht genoemd en lijkt dus een goede manier om homoacceptatie in de voetballerij te bevorderen. Het saillant maken van een positieve descriptieve norm omtrent homoseksuele voetballers kan bijdragen aan een vooruitgang op het gebied van homoacceptatie in het voetbalklimaat.

De Contacthypothese

Een andere, veelbelovende manier om discriminatie en vooroordelen tegen te gaan is het hebben van contact met een lid van de outgroup (Allport, 1954). Uit een meta-analyse van meer dan 500 studies blijkt namelijk dat contact met leden van minderheden kan leiden tot de afname van vooroordelen over minderheden (Pettigrew & Tropp, 2006).

Dit contact kan effectiever vooroordelen tegen gaan bij:

- gelijke status binnen de situatie
- een gezamenlijk doel tijdens de interactie
- intergroepssamenwerking
- ondersteuning contact door een autoriteit

De onderliggende factoren die verantwoordelijk zijn voor de afname van vooroordelen door intergroepscontact werden hierbij ook onderzocht (Pettigrew & Tropp, 2006). Hieruit blijkt dat contact tussen groepen leidt tot de afname van vooroordelen doordat contact:

- kennis over de outgroup verhoogt
- empathie voor de outgroup verhoogt
- angst voor intergroepscontact verlaagt

Een mogelijke invalshoek voor een interventie is dan ook om heteroseksuele voetballers in contact te laten komen met een homoseksuele voetballer. Een voetbaltraining vormt een goede situatie die voldoet aan de criteria van Allport (1954) waarbij contact tussen groepen kan leiden tot de afname van vooroordelen over minderheden. De voetballers (**gelijke status**), werken onder een trainer (**de autoriteit**) samen aan hun conditie en aan hun technische en tactische kwaliteiten (**gezamenlijk doel en intergroepssamenwerking**).

2.4 De pilotstudy: meetrainen als homoseksuele

In een pilotstudy heeft de onderzoeker met voetbalteams meegetraind om vervolgens met een e-mail het verzoek te doen om aankomend seizoen mee te trainen. Hierbij werd aan een deel van de teams vermeld dat de speler een homoseksuele voorkeur had. Aan het andere deel werd er geen vermelding over seksuele voorkeur gemaakt. De trainer heeft vervolgens zijn spelers individueel laten stemmen op het meetrainen van de onderzoeker.

De resultaten van deze pilotstudy suggereren dat het hebben van contact met een homoseksuele voetballer ertoe heeft geleid dat er minder vooroordelen over homoseksuelen onder de voetballers zijn. De voetballers stemden namelijk nagenoeg allemaal voor. Contact onder de genoemde omstandigheden van Allport (1954) lijkt dus ook een effectieve manier om vooroordelen van voetballers over homoseksuelen tegen te gaan.

Het lijkt er dus op dat het meetrainen een goede manier is om homoacceptatie te bevorderen. Het meetrainen zorgt echter ook voor een duidelijke, in plaats van ambigue, situatie: de spelers hadden namelijk door dat 'de homoseksuele onderzoeker' een goede voetballer was (zie figuur 1) waardoor een legitiem excuus om hem te weigeren minder voor handen was. De verwachting dat aversieve reacties op homoseksuelen zich juist in ambigue situaties voordoen, zorgt voor de beslissing dat contact geen onderdeel vormt van het huidige onderzoek. Contact zorgt namelijk voor een minder ambigue situatie waardoor de kans op aversieve reacties kleiner wordt.

Figuur 1: Anonieme reactie speler na vermelding homoseksualiteit

"Persoonlijk ben ik niet zo'n voorstander van als iemand alleen maar mee traint. Echter denk ik dat hij qua niveau en coaching een meerwaarde kan zijn voor het team. Wat mij betreft geen probleem dus."

in het kort

Tegenwoordig vindt homodiscriminatie vooral plaats in ambigue situaties als er legitieme excuses zijn om de homoseksuele ergens voor te benadelen, zodat je in lijn met de norm in onze maatschappij toch als onbevooroordeeld overkomt. Homodiscriminatie is het resultaat van sociale categorisatie waarbij we mensen in groepen indelen. Hierbij behoren homoseksuelen vaak niet tot onze eigen sociale groep met als gevolg dat we ze negatiever beoordelen wat, ook onbewust, kan leiden tot discriminatie. Recategorisatie kan ervoor zorgen dat we homoseksuelen op basis van een andere eigenschap categoriseren waardoor ze wel tot onze eigen groep kunnen horen, wat kan leiden tot minder vooroordelen en discriminatie. Ook het neerzetten van een positieve descriptieve norm voor homoacceptatie biedt een aangrijpingspunt voor het bevorderen van homoacceptatie. Afsluitend kan gesteld worden dat contact, hoewel een veelbelovende manier om homodiscriminatie tegen te gaan, geen onderdeel van de huidige interventie zal uitmaken.

3. Interventie

Nu de verschillende oorzaken van de te lage homoacceptatie in de voetballerij in kaart zijn gebracht, wordt een gedragsinterventie opgezet die zich richt op het tegengaan van aversieve reacties in een ambigue situatie. De onderzoeker zal per e-mail het verzoek doen om mee te trainen met verschillende voetbalteams. Hierbij wordt in de email vermeld dat de onderzoeker een homoseksuele voorkeur heeft en worden beïnvloedingstechnieken toegepast die inspelen op onderliggende oorzaken van homoacceptatie. De trainers, die in tegenstelling tot de spelers wel op de hoogte van het onderzoek zijn, vragen vervolgens per email hun spelers te stemmen op het verzoek om mee te trainen van de onderzoeker. In dit gedeelte van het rapport worden de toegepaste beïnvloedingstechnieken in de e-mail uitgelegd en wordt de verantwoording voor de benadering van de trainers besproken.

3.1 De interventie-email

In de interventie-email worden verschillende technieken toegepast die zich richten op het verhogen van homoacceptatie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen technieken die inspelen op het verhogen van homoacceptatie en technieken die inspelen op verschillende vormen van weerstanden die zich kunnen voordoen tijdens het beïnvloeden van de spelers. Na het bespreken van de technieken wordt de email weergegeven zodat het duidelijk is hoe de technieken precies zijn toegepast.

3.2 Technieken die homoacceptatie bevorderen

Toepassing descriptieve norm: sociale bewijskracht

Allereerst wordt in de email vermeld dat de meeste voetballers goed met een homoseksuele voetballer kunnen omgaan. Door voetballers bewust te maken van de goede manier waarop anderen omgaan met homoseksuele voetballers wordt het waarschijnlijker dat dit goede gedrag overgenomen wordt.

Mensen zijn namelijk geneigd om hun gedrag af te stemmen op het gedrag dat de meerderheid vertoont. Dit wordt **sociale bewijskracht** genoemd (Cialdini & Trost, 1998). Het gedrag van de meerderheid wordt als informatief beschouwd: als de meeste mensen het doen, dan zal hier wel een goede reden voor zijn. Daarnaast willen mensen niet (negatief) opvallen ten opzichte van anderen: andere mensen accepteren homoseksuelen, dan zou ik ze ook moeten accepteren.

Dat sociale bewijskracht als techniek ook effectief discriminatie tegen kan gaan wordt aangetoond in een onderzoek van Stangor, Sechrist, en Jost (2001). Zij hebben met hun onderzoek aangetoond dat er minder negatieve en meer positieve stereotypes over Afrikaanse Amerikanen worden gevormd als de norm wordt weergegeven dat veel andere mensen positief ten opzichte van de Afrikaanse Amerikanen staan. Het weergeven van een positieve descriptieve norm over homoacceptatie zorgt bovendien voor een duidelijkere sociale situatie waarin minder ruimte is voor het aversieve racisme

om op te treden. Nu is het lastiger om de homoseksuele af te wijzen en als niet bevooroordeeld over te komen.

Bij het toepassen van sociale bewijskracht is het van belang dat de referentiegroep dicht bij de doelgroep staat (Abrams, Wetherell, Cochrane, Hogg, & Turner, 1990). Hierbij wordt het gedrag van mensen die onderdeel uitmaken van jouw eigen groep als meer informatief beschouwd dan het gedrag van mensen die niet tot jouw groep berekend worden (Hogg & Turner, 1987). In de email wordt daarom gebruik gemaakt van de referentiegroep 'voetballers'.

Sociale bewijskracht zorgt voor minder negatieve en meer positieve stereotypes over homoseksuelen wat leidt tot meer acceptatie. Ook draagt de techniek bij aan een duidelijke sociale situatie wat aversieve reacties tegengaat

Categoriseren als voetballer en niet als homoseksuele

Eerder werd vermeld dat mensen door middel van sociale categorisatie op een functionele manier de wereld kunnen ervaren door te categoriseren. Hierbij kunnen we onszelf afhankelijk van de situatie tot verschillende groepen categoriseren. Door de aanwezigheid van een lid van de outgroup wordt groepslidmaatschap saillant (Turner et al., 1987) waardoor we anderen zien en beoordelen op basis van de groep waartoe zij behoren.

In de interventie-email wordt vermeld dat de onderzoeker een homoseksuele voorkeur heeft. In de voetbalteams zal de groep heteroseksuele voetballers een grotere meerderheid vormen. Hierdoor wordt tijdens het lezen van de e-mail seksuele voorkeur saillant en zullen de spelers op basis van deze eigenschap gaan categoriseren. Het gevolg hiervan is dat de onderzoeker, als lid van de outgroup 'homoseksuelen', negatiever wordt beoordeeld, waardoor de kans verkleind wordt dat de 'homoseksuele onderzoeker' geaccepteerd wordt in het team.

Dit kan worden tegengegaan door de voetballers ertoe te bewegen om op basis van een andere eigenschap dan seksuele voorkeur te categoriseren (**recategorisatie**). Door juist een eigenschap saillant te maken die de spelers en de onderzoeker gemeenschappelijk hebben, kunnen de spelers de onderzoeker zien als lid van de ingroup in plaats van lid van de outgroup. In de email wordt daarom benadrukt dat de onderzoeker hoopt om in de toekomst als voetballers op het veld te staan en samen te spelen. Het gevolg hiervan is dat de onderzoeker, als lid van de ingroup 'voetballers', nu positiever wordt beoordeeld waardoor de kans wordt vergroot dat hij geaccepteerd wordt en dus mee kan komen trainen.

Door **recategorisatie** worden homoseksuelen als lid van de ingroup voetballers gecategoriseerd wat leidt tot meer acceptatie.

Waargenomen gelijkheid verhogen

Vervolgens wordt in de e-mail vermeld dat de 'homoseksuele' onderzoeker net als andere voetballers ervan houdt om te voetballen. Door te benadrukken dat je van dezelfde sport houdt als een ander wordt **de waargenomen gelijkheid verhoogd**.

Burger, Messian, Patel, del Prado, en Anderson (2004) hebben in een serie experimenten aangetoond dat de kans groter is dat mensen met een verzoek instemmen als degene die het verzoek doet op hun lijkt. Hierbij zorgt de hogere waargenomen gelijkheid voor een verhoogde aantrekkingskracht waardoor de 'liking heuristiek' wordt geactiveerd: doordat je de ander leuker vindt ben je eerder bereid diegene een gunst te verlenen.

Dit betekent dat het vermelden van de liefde voor de sport ervoor zorgt dat de andere voetballers denken dat de 'homoseksuele' onderzoeker meer op hun lijkt. Hierdoor wordt hij leuker gevonden met als gevolg dat de kans wordt vergroot dat hij geaccepteerd wordt en dus mee kan komen trainen. Bovendien zal een hogere waargenomen gelijkheid ook bijdragen aan het herkenningproces om de homoseksuele als lid van de ingroup 'voetballers' te zien.

De **waargenomen gelijkheid** verhogen leidt tot meer sympathie voor homoseksuelen wat zorgt voor meer acceptatie. Ook draagt de techniek bij aan het categoriseren van de homoseksuele als voetballer.

3.4 Omgaan met mogelijke weerstand

Bij het beïnvloeden van mensen is naast het aantrekkelijker maken van een bepaalde keuzeoptie (stem vóór het meetrainen van de homoseksuele onderzoeker) het ook van belang om mogelijke weerstand voor de desbetreffende keuzeoptie weg te nemen. In het volgende stuk worden twee verschillende vormen van weerstand besproken en wordt er uitgelegd hoe deze weerstand effectief kan worden weggenomen.

Reactance

Bij het lezen van de email is het voor de spelers duidelijk dat de 'homoseksuele' onderzoeker er op uit is om regelmatig met hun team mee te trainen. Daarnaast is het aannemelijk dat spelers na het lezen van de email het gevoel hebben dat de onderzoeker hun met de email probeert te beïnvloeden. Hierdoor kan het gevoel bij de spelers ontstaan dat ze beperkt worden in hun vrijheid. Dit wordt **reactance** genoemd (Pratkanis, 2007). Een gevolg van reactance is dat de spelers weerstand zullen bieden tegen de beïnvloedingspoging. Dit kan betekenen dat ze eerder geneigd zijn om tegen het meetrainen van de onderzoeker te stemmen.

Een goede manier om deze weerstand weg te nemen is door juist de vrijheid van keuze te benadrukken. Dit wordt de **Evoking freedom tactic** genoemd (Gueguen & Pascual, 2000). In de email wordt daarom gemeld dat spelers die toch moeite hebben met het meetrainen van de 'homoseksuele' onderzoeker zich vrij mogen voelen om dit dan uit te spreken.

Ondanks dat het gevoel van vrijheid hersteld wordt, kan alsnog reactance tegen de beïnvloedingspoging optreden. Hierop wordt ingespeeld door deze **weerstand te erkennen**. Onderzoek toont namelijk aan dat het simpelweg erkennen van weerstand ervoor zorgt dat mensen vaker bereid zijn om de ander een gunst te verlenen (Werner, Stoll, & Birch, 2002). Door weerstand te erkennen wordt empathie getoond: er wordt waarde gehecht aan de persoonlijke belevenis van een ander. Doordat er rekening wordt gehouden met de emotionele staat van de ander ontstaat het gevoel om hier iets voor terug te doen. Dit kan door in te stemmen met het verzoek om mee te trainen. In de email staat daarom dat de onderzoeker zich kan voorstellen dat een enkeling moeite kan hebben met het meetrainen van de 'homoseksuele' onderzoeker.

De **Evoking freedom tactic** en het **erkennen van weerstand** zorgt voor minder weerstand tegen de beïnvloedingspoging.

Inertie

Naast weerstand tegen de beïnvloedingspoging kan er bij het beïnvloeden nog een andere soort weerstand optreden: **inertie**. Dit is het verlangen om niet te veranderen en dus de status quo te behouden (Pratkanis, 20007). Zelfs als een voorstel voor verandering positief wordt beoordeeld, waarbij de voordelen van de nieuwe situatie bekend zijn, dan wordt vaak de paradoxale keuze gemaakt om niet te veranderen.

Inertie kan optreden doordat mensen bang zijn voor het onbekende (Pratkanis, 2007). Aangezien de meeste voetballers maar weinig of geen ervaring hebben met een homoseksuele speler in hun team is het logisch dat een nieuwe situatie met een homoseksuele voor een onbekende en spannende situatie kan zorgen. Om angst voor het onbekende te vermijden, is het aannemelijk dat de spelers tegen het meetrainen van de 'homoseksuele' onderzoeker zullen stemmen.

Het verhogen van het zelfvertrouwen is een goede manier om deze inertie tegen te gaan (Jacks & O'Brian, 2004). Met een hoger zelfvertrouwen voelen mensen zich namelijk meer immuun voor bedreigingen (Schimel, Arndt, Pyszczynski, & Greenberg, 2001). Hierdoor wordt er minder aandacht besteed aan het beschermen van het zelf tegen mogelijke bedreigingen waardoor mensen beter in staat zullen zijn de situatie goed te verkennen.

Met het oog op het verhogen van het zelfvertrouwen van de spelers wordt aan hun een **compliment** gegeven. Aangezien dezelfde email aan elke speler wordt gestuurd, is het niet mogelijk om op individueel niveau een compliment te geven dat op iedereen toepasbaar is en bovendien ook geloofwaardig overkomt. Om deze reden is het van belang een algemeen compliment te geven waarin iedereen zich kan vinden. Door het compliment op de club te richten kan dit worden bereikt.

Zoals eerder vermeld ontlenen mensen hun gevoel van eigenwaarde aan de groep waartoe ze behoren (Tajfel & Turner, 1979). Als hun club wordt geprezen zullen de spelers zich dit aantrekken waardoor dit een verhoging in het zelfvertrouwen kan bereiken. Deze verhoging in het zelfvertrouwen zorgt vervolgens voor minder angst voor het onbekende (het meetrainen van de homoseksuele voetballer) waardoor de kans op acceptatie van de homoseksuele voetballer wordt verhoogd.

In de email staat daarom dat een kennis van de onderzoeker hem deze club heeft aangeraden, omdat het een mooie club is op zowel sportief als sociaal gebied.

Door het geven van een **compliment** wordt het zelfvertrouwen van spelers verhoogd waardoor er minder angst is voor het meetrainen van een homoseksuele.

Figuur 2: de interventie e-mail.

Hallo mannen,

Hier een mailtje van Luuk Bos, een speler van sv Orion 2 uit Nijmegen. Ik stuur jullie dit mailtje om te kijken of jullie openstaan of ik mee kan komen trainen aankomend seizoen. Voor mijn studie loop ik namelijk de komende maanden stage in de buurt van Den Bosch/Tilburg. Hierdoor gaat het me niet lukken om op tijd terug te zijn in Nijmegen om mee te trainen met mijn eigen team. Een kennis van me vertelde dat [*naam club*] een mooie club is op zowel sportief als sociaal gebied. Daarom hoop ik om aankomend seizoen met jullie team mee te trainen zodat ik mijn conditie goed op peil kan houden.

Omdat er dan ook gezamenlijk gedoucht wordt, vind ik het wel netjes te vermelden dat ik homo ben. Ik wilde dit even kwijt omdat ik kan voorstellen dat een enkeling hier moeite mee kan hebben. Toch kunnen de meeste voetballers waarmee ik samen speel hier goed mee omgaan. Ik denk dat dit komt omdat ik net als zij hou van het spelletje. Ik hoop dat wij als voetballers op het veld kunnen staan en samenspelen. Als je hier toch moeite mee hebt voel je dan vrij om dit te zeggen.

Vriendelijke groet, en hopelijk tot aankomend seizoen,

Luuk

3.5 Benadering van de trainers

Om geen vertekeningen in de resultaten te krijgen is het van belang om een zo hoog mogelijk percentage trainers te behalen dat bereid is om mee te werken met het onderzoek. Als dit percentage hoog ligt kan namelijk worden uitgesloten dat slechts trainers met bepaalde eigenschappen (bijvoorbeeld erg tolerante trainers) bereid zijn deel te nemen met dit onderzoek. Er wordt bij het benaderen van de trainers daarom zorgvuldig aandacht besteed aan het verhogen van

de respons van de trainers. Dit wordt bereikt door de trainers persoonlijk op te bellen aan de hand van een script dat enkele beïnvloedingstechnieken bevat. Daarnaast wordt aan de trainers een beloning voor deelname toegezegd in de vorm van het bezoeken van een wedstrijd van FC Den Bosch met het hele team¹.

Allereerst wordt bij het benaderen van de trainers verteld dat het onderzoek in samenwerking is met FC Den Bosch. Deze professionele voetbalclub heeft, zeker in de ogen van amateurtrainers die werkzaam zijn in Den Bosch en omliggende gemeenten, een hoge status. Onderzoek laat zien dat mensen vaker instemmen met verzoeken die vanuit een hoge status worden gedaan in vergelijking met een lage status (Bickman, 1971). Het is daarom aannemelijk dat trainers vaker zullen instemmen met het mee werken aan het onderzoek doordat de samenwerking met FC Den Bosch wordt vermeld.²

Vervolgens wordt gebruik gemaakt van sociale bewijskracht door te vermelden dat de meeste trainers erg enthousiast reageren op het verzoek om meewerken aan het onderzoek. Deze motiverende techniek, die ook al in de e-mail wordt toegepast, zal ook bijdragen aan een verhoogde respons onder de trainers (Cialdini & Trost, 1998).

Vanzelfsprekend kan er ook bij de trainers weerstand ontstaan tijdens het overtuigen om mee te werken aan het onderzoek. Er wordt immers iets van de trainers gevraagd. Daarom worden mogelijke tegenargumenten voor medewerking altijd eerst erkend. Het erkennen van weerstand is, zoals eerder werd beschreven, een goede manier om deze weerstand weg te nemen (Werner, Stoll, & Birch, 2002).

Zoals vermeld mogen deelnemende trainers als beloning een wedstrijd van FC Den Bosch bezoeken met het hele team. Ook deze beloning zal voor een hogere bereidheid onder de trainers zorgen om hun medewerking te verlenen aan dit onderzoek. Het verstrekken van beloningen is namelijk een goede manier om de respons voor deelname aan een onderzoek te verhogen (Edwards et al., 2009).

Tenslotte werd aan trainers verteld dat het een anoniem onderzoek betreft waarbij geen vermelding van namen van clubs, trainers of spelers bij het rapporteren van het onderzoek wordt gemaakt. Het script kunt u in de bijlage terugvinden (zie bijlage 1).³

Het script met beïnvloedingstechnieken heeft geleid tot **een deelnemerspercentage van 80%**.

¹ Trainers in de omgeving van Den Bosch kregen als beloning vrijkaartjes voor hun team voor een wedstrijd van FC Den Bosch. Naast trainers uit Den Bosch namen enkele trainers in de omgeving van Tilburg ook deel. Aan hun werd deze beloning niet verstrekt omdat FC Den Bosch gezien wordt als concurrent van Willem 2, de profclub van Tilburg.

² Aan trainers uit de omgeving van Tilburg werd geen vermelding over de samenwerking met FC Den Bosch gemaakt. Aan hun werd verteld dat het onderzoek vanuit de Radboud Universiteit wordt verricht.

³ Het script voor het benaderen van trainers fungeerde als leidraad. Tijdens het gesprek werd veel ruimte gegeven voor de input van de trainers en afhankelijk van deze input werd indien nodig van het script afgeweken.

In het kort

Toegepaste technieken	Waarom het werkt
Sociale bewijskracht	<i>Tegengaan van negatieve stereotypen, het bevorderen van positieve stereotypen en het tackelen van de ambigue situatie.</i>
Recategorisatie	<i>Homoseksuelen worden als voetballers en daarmee als lid van de ingroup gecategoriseerd</i>
Waargenomen gelijkheid verhogen	<i>Waarschijnlijker maken van recategorisatie en het verhogen van sympathie voor homoseksuelen</i>
Evoking Freedom Tactic	<i>Weerstand tegen de beïnvloedingspoging verlagen door gevoel van vrijheid te geven</i>
Weerstand erkennen	<i>Weerstand tegen de beïnvloedingspoging verlagen door empathie te tonen</i>
Zelfvertrouwen verhogen	<i>Angst voor het onbekende tegengaan en daarmee het openstaan voor verandering bevorderen</i>

4. Toetsing

Nu duidelijk is hoe de interventie is opgebouwd, wordt in deze sectie van het rapport besproken hoe het onderzoek wordt uitgevoerd. Allereerst wordt het doel van het onderzoek weergegeven. Vervolgens wordt de doelgroep van het onderzoek en de opzet van het veldexperiment toegelicht. Hierop volgend wordt aandacht besteed aan het individualiseren en anonimiseren van de stemmen. Tenslotte wordt besproken waarom dit bijdraagt aan een betere validiteit van het onderzoek.

4.1 Doel van aan het onderzoek

Om een effect van de interventie vast te kunnen stellen is het van belang om eerst aan te tonen dat homodiscriminatie optreedt. Vandaar heeft dit onderzoek de volgende doelen:

- Onderzoeken of homodiscriminatie optreedt
- Onderzoeken of de interventie tot meer homoacceptatie leidt

In deze sectie wordt beschreven hoe dit wordt gerealiseerd.

4.2 Wie namen deel aan het onderzoek?

Voor het uitvoeren van het onderzoek werden trainers van tweede elftallen⁴ in Den Bosch, Tilburg en omliggende gemeenten benaderd om hun medewerking te verlenen aan het onderzoek. Voor deze teams is gekozen, omdat het selectie-elftallen zijn waardoor het aannemelijk is dat er een trainer aan het roer van het team staat die beschikt over de e-mailadressen van zijn spelers. Voor hoger spelende teams (1^e elftallen) wordt niet gekozen, omdat het er bij deze teams nog serieuzer aan toe gaat waardoor de kans kleiner is dat iemand mag meetrainen om zijn conditie op peil te houden. Van de 24 trainers die hebben toegezegd mee te werken aan het onderzoek, hebben negen trainers uiteindelijk toch niet deelgenomen. Dit kwam doordat ze zich toch terugtrokken of doordat ze geen gehoor gaven aan herinneringen om de reacties van de spelers door te sturen. Voor het onderzoek bleven dus 15 deelnemende trainers over.

Er wordt voor gekozen om het onderzoek te richten op senioren, dit zijn volwassenen van achttien jaar of ouder. Hiervoor is gekozen, omdat het verzoek om met een team in de buurt van Den Bosch of Tilburg mee te trainen vanwege de stage van de onderzoeker, geloofwaardiger is bij een volwassen doelgroep. Ook vanuit een ethisch perspectief is het goed om het onderzoek te richten op volwassenen. In het onderzoek worden de deelnemers namelijk misleid. Dit zou bij een jongere, kwetsbaardere doelgroep minder verantwoord zijn.

⁴ Ook enkele laagspelende eerste elftallen namen deel. Dit omdat het tweede elftal geen trainer had.

4.3 Drie verschillende e-mails: de controle, experimentele en interventie-email

Nadat de trainers overtuigd zijn om hun medewerking te verlenen aan het onderzoek, worden ze gevraagd om een e-mail van de onderzoeker door te sturen aan hun spelers. Hierbij wordt de interventie e-mail, die uitgebreid aan u is uitgelegd in de voorgaande sectie van dit rapport, de controle e-mail of de experimentele e-mail toegestuurd naar een trainer. Elke trainer ontvangt willekeurig één van de e-mails om deze vervolgens door te sturen naar hun spelers. Deze willekeurige indeling van groepen zorgt ervoor dat de resultaten naar een grotere groep voetballers gegeneraliseerd kunnen worden. De spelers die de controle-email hebben ontvangen behoren tot de controlegroep en de spelers die de experimentele email hebben ontvangen behoren logischerwijze tot de experimentele groep van dit onderzoek. De laatste groep is de interventiegroep die bestaat uit spelers die de interventie-e-mail ontvangen hebben.

In zowel de controle-email als in de experimentele e-mail wordt hetzelfde verzoek gedaan om aankomend seizoen met een team mee te trainen vanwege een stage die het meetrainen met het eigen team verhindert. Echter wordt in de experimentele e-mail nog een vermelding gedaan van een homoseksuele voorkeur van de voetballer. Verder zijn de controle- en de experimentele e-mail aan elkaar gelijk.

In de bijlage kunt u de controle-e-mail (zie bijlage 2) en de experimentele e-mail (zie bijlage 3) terugvinden.

4.4 De maat voor homoacceptatie: de stemmen van de spelers

Bij het doorsturen van de genoemde e-mails naar de spelers wordt aan de trainers gevraagd om een kort stuk tekst toe te voegen. Hierin wordt vermeld dat de spelers met een e-mail moeten laten weten of ze voor of tegen het meetrainen van de onderzoeker zijn. De stemmen van de spelers vormen de maat voor homoacceptatie in dit onderzoek. Deze worden geanalyseerd om na te gaan of een homoseksuele voetballer even welkom is om mee te trainen als een heteroseksuele voetballer en of de interventie ertoe heeft geleid dat homoseksuele voetballers meer welkom zijn.

Soms gaven spelers een onderbouwde mening als reactie op het verzoek om mee te trainen, in plaats van alleen een stem 'voor' of 'tegen'. Om deze reden werden alle reacties door twee personen onafhankelijk gescoord op voor of tegen het meetrainen. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de stem was zeer goed, $\kappa = .90$, $p < .001$.⁵

Aangezien dit onderzoek drie verschillende groepen heeft (controle, experimentele en interventiegroep) met één meting per groep (de stem) is er sprake van een 3x1 (groep x meting) between-subject factor onderzoeksdesign.

⁵ Enkele trainers hebben het aantal voor- en tegenstemmen toegestuurd in plaats van de letterlijke reactie. Deze stemmen worden, in goed vertrouwen, meegenomen in de analyses.

Individueel stemmen zonder sociale wenselijkheid

In hetzelfde stuk tekst, dat de trainer bij het doorsturen van de e-mail toevoegt, wordt gevraagd of de spelers zo snel mogelijk willen reageren. Dit voorkomt dat de spelers eerst onderling op een training hun meningen met elkaar delen waardoor ze elkaar mogelijk beïnvloeden. Naast deze vermelding worden trainers bij het versturen van de e-mail gevraagd om alle e-mailadressen van hun spelers in het 'Blind Carbon Copy' (BCC) veld te plaatsen. Dit voorkomt dat de spelers hun stem met de 'allen beantwoorden' functie naar hun medespelers kunnen sturen.

Voor dit onderzoek is het van belang dat de spelers individueel kunnen stemmen op het meetrainen van de voetballer. Het is namelijk interessanter om uitspraken te doen op basis van de individuele meningen van bijvoorbeeld vijftien spelers dan op basis van de mening van één dominante speler die door veertien teamgenoten wordt geëchood. De vermelding om snel te antwoorden en het plaatsen van de e-mailadressen onder de BCC functie zullen bijdragen aan individuele stemmen van de spelers.

Naast het streven naar individuele stemmen is het ook van belang dat de stemmen niet gebaseerd zijn op sociaal wenselijke antwoorden. Om te voorkomen dat dit gebeurt, wordt in het toe te voegen stuk tekst vermeld dat de meerderheid van de stemmen zal bepalen of de voetballer mee mag komen trainen en dat de trainer contact met hem zal opnemen als duidelijk is waar de meerderheid achter staat. Deze constructie zal ertoe leiden dat spelers niet het idee hebben dat de 'homoseksuele onderzoeker' inzicht zal hebben in hun eigen persoonlijke stem en denken ze niet dat medespelers inzicht hebben in hun eigen stem. Nu de spelers het idee hebben dat hun stem anoniem is ten opzichte van hun ploeggenoten en de 'homoseksuele onderzoeker' zal er minder sociaal wenselijk, en dus eerlijker, geantwoord worden.

Nadat alle reacties van een team binnen zijn, worden de spelers met een debriefing op de hoogte gebracht van het onderzoek.

In de bijlage vindt u de tekst die de trainers bij het doorsturen van de e-mail van de onderzoeker hebben toegevoegd (zie bijlage 4).

4.5 Totstandkoming van de welkomscore

De binnengekomen stemmen waren niet altijd helemaal positief of negatief van aard (zie figuur 2). Om deze reden worden de binnengekomen stemmen van de spelers aan twee homoseksuelen voorgelegd met de vraag of ze op een 7 punt Likert-schaal kunnen aangeven in welke mate ze zich welkom voelen om mee te trainen op basis van het lezen van een stem⁶. Hierbij staat een 1 voor zeer onwelkom en een 7 voor zeer welkom.

Figuur 3: anonieme reactie van een speler

"Van mij mag ie, is ook maar een mens. maar als ie aan mijn lijf zit sla ik zijn kop eraf."

⁶ De stemmen die door trainers zijn doorgegeven, in plaats van het doorsturen van de reactie, werden in deze analyse niet meegenomen.

Van de individuele scores van de stemmen werd één gemiddelde score per stem berekend. Dit wordt de 'welkomscore' genoemd. Er was een significante, sterke correlatie tussen beide beoordelaars ($r_s = .71, p < .000$).

4.6 Een toekomstig verzoek voor meer acceptatie

Voor dit onderzoek is het van belang dat spelers in de controle conditie vaak instemmen met het verzoek om mee te trainen. Als een heteroseksuele voetballer al vaak wordt afgewezen is het namelijk lastig om nog een verschil te vinden bij het accepteren of weigeren van een homoseksuele voetballer.

Om deze reden wordt in alle drie de e-mails het verzoek gedaan om aankomend seizoen mee te trainen⁷. Als een verzoek in de toekomst wordt geplaatst denken mensen meer abstract over het verzoek na (Liberman & Trope, 1998). Bij het denken aan toekomstige zaken zitten we namelijk op een hoog 'construal level' en denken we in termen van waarom. Hierbij hebben we minder oog voor detail (Vallacher & Wegner, 1985). Door het verzoek in de toekomst te plaatsen wordt weerstand tegen het verzoek verminderd (je ziet mogelijke haken en ogen van het verzoek nog niet in) en worden de voordelen van het verzoek saillant. Beide gevolgen zorgen voor een grotere kans dat met het verzoek wordt ingestemd (Pratkanis, 2007).

In het kort

Om te toetsen of homoacceptatie optreedt en of de interventie tot meer homoacceptatie heeft geleid, wordt naast de interventie-email ook een controle-email en een experimentele e-mail opgesteld waarin de onderzoeker een verzoek doet om aankomend seizoen mee te trainen. Voetbaltrainers ontvangen één van de e-mails en sturen deze door naar hun spelers die vervolgens stemmen op het meetrainen van de onderzoeker. Hierbij wordt een stuk tekst toegevoegd dat het individueel stemmen bevordert en waardoor sociaal wenselijk antwoorden worden tegengegaan. Naast de stemmen als maat voor homoacceptatie wordt ook de welkomscore getoetst die fungeert als maat voor acceptatie vanuit het perspectief van homoseksuelen.

⁷ Het verzoek om aankomend seizoen mee te trainen werd ook gemaakt, omdat het einde van het huidige voetbalseizoen al snel naderde.

5. Resultaten

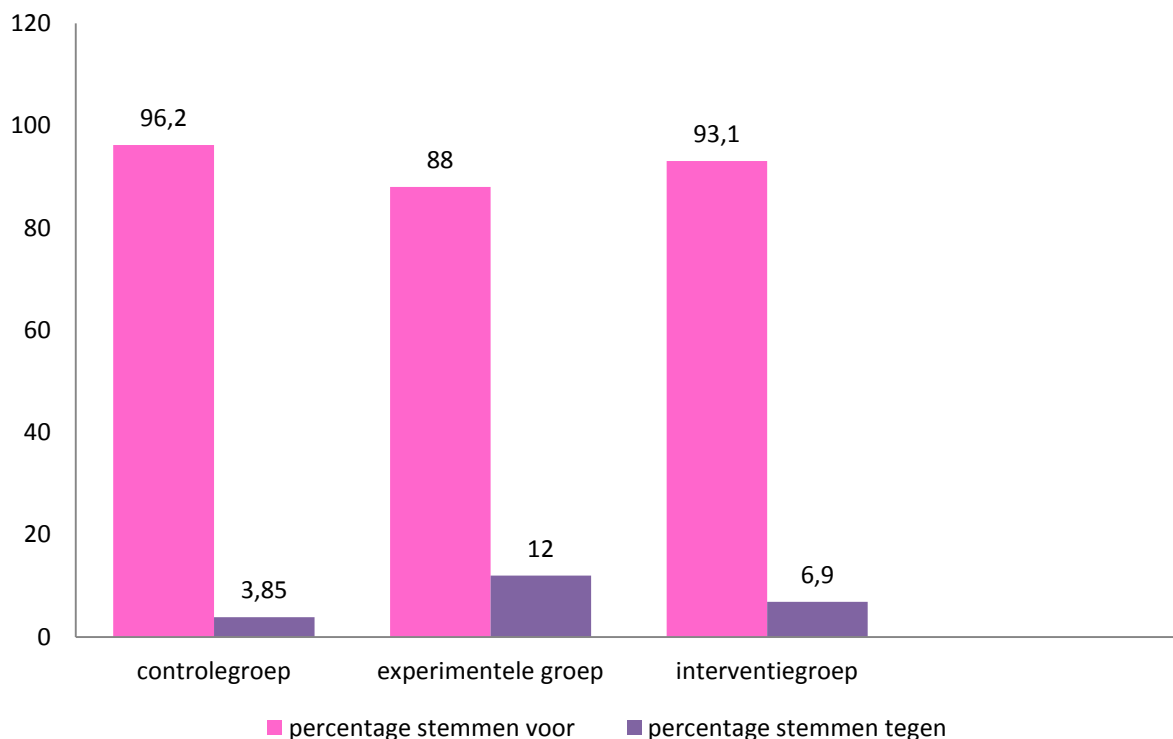
In deze sectie van het rapport wordt het optreden van homodiscriminatie en de effectiviteit van de interventie aan de hand van statistische analyses bepaald. Naast de stemmen wordt ook een welkomscore geanalyseerd die weergeeft in welke mate homoseksuelen zich welkom voelen na het lezen van een stem. Afsluitend wordt het aantal grapjes, opmerkingen over douchen of aanraken per groep weergegeven.

5.1 Presentatie van het aantal stemmen

In totaal zijn er 207 reacties van seniorspelers afkomstig uit 15 verschillende voetbalteams binnengekomen. Afgerond is dit een gemiddeld aantal van 14 stemmen per team ($SD = 5.53$). Deze stemmen waren als volgt over de condities verdeeld: de controlegroep bedroeg 52 stemmen (4 teams), de experimentele groep bedroeg 83 stemmen (6 teams) en de interventiegroep bedroeg 72 stemmen (5 teams).

Hoe de verhouding is tussen het percentage voor- en tegenstemmen over de verschillende condities, kunt u in de onderstaande staafdiagram terugvinden (zie staafdiagram 1).

Staafdiagram 1: percentage voor- en tegenstemmen van de spelers van de controle (n = 52), experimentele (n = 83) en interventiegroep (n = 72).

5.2 Hoofdanalyse: relatie tussen de ontvangen e-mail en de stem

Om na te gaan of homoacceptatie optreedt, worden de verschillen in het aantal voor- en tegenstemmen tussen de controlegroep en de experimentele groep aan de hand van een chikwadraattoets geanalyseerd.

Uit deze analyse bleek een marginaal significante relatie van de seksuele voorkeur van de onderzoeker op de stem van de speler, $\chi^2 (1) = 2.66$, $p = .09$, $OR = 3.14$. De waarde van p is hierbij gebaseerd op Fisher's exact test omdat er één cel was met een verwachte waarde lager dan 5. Op basis van de odds ratio kan gesteld worden dat de kans dat een speler voor het meetrainen van de onderzoeker stemt 3.42 keer zo groot is als de onderzoeker heteroseksueel is in tegenstelling tot homoseksueel. Echter dient deze odds ratio met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd omdat het een marginaal significant resultaat betreft dat op basis van een Fisher's exact test is getoetst.

Om het effect van de interventie vast te stellen wordt het aantal voor- en tegen stemmen van de experimentele groep en de interventiegroep aan de hand van een chikwadraattoets geanalyseerd.

Uit deze analyse bleek geen significante relatie tussen de ontvangen e-mail en de stem die een speler uitbracht, $\chi^2 (1) = 1.15$, $p = .21$, $OR = .54$. Er kan worden gesteld dat de kans dat een speler voor het meetrainen van de onderzoeker stemde even groot is als hij de experimentele e-mail had ontvangen of als hij de interventie e-mail had ontvangen.

Tenslotte werd het aantal voor- en tegen stemmen van de controlegroep en de interventiegroep aan de hand van een chikwadraattoets geanalyseerd.

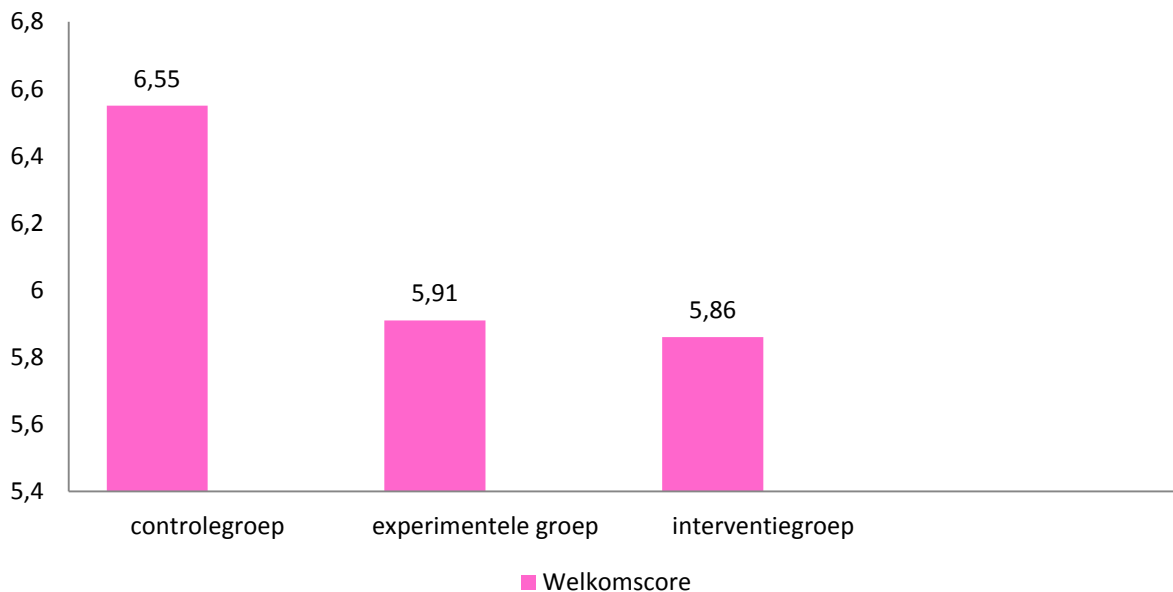
Hieruit bleek geen significant relatie tussen de ontvangen e-mail en de stem die een speler uitbracht, $\chi^2 (1) = .544$, $p = .37$, $OR = 1.9$. Er kan worden geconcludeerd dat de kans dat een speler voor het meetrainen van de onderzoeker stemde even groot is als hij de controle-e-mail had ontvangen of als hij de interventie e-mail had ontvangen.

5.3 Aanvullende analyse: invloed van de ontvangen e-mail op de welkomscore

De gemiddelde welkomscore lag het hoogst in de controlegroep ($M = 6.55$, $sd = 1.04$) en het laagst in de interventiegroep ($M = 5.86$, $sd = 1.75$). De welkomscore van de experimentle groep lag hier net boven ($M = 5.91$, $sd = 1.90$).

De gemiddelde welkomscores worden per groep weergegeven in het staafdiagram op de volgende pagina (zie staafdiagram 2).

Staafdiagram 2: de gemiddelde welkomscores gescoord door homoseksuelen op basis van een 7 punt Likert-schaal na het lezen van de stemmen van de spelers van de controle- (n = 42), experimentele (n = 71) en interventiegroep (n = 39).

Aan de hand van een 1-weg between subjects ANOVA bleken de welkomscores van de controle, experimentele en interventiegroep niet significant van elkaar te verschillen, $F(2,149) = 2.33$, $p = .10$, $\eta^2 = .03$.

Echter bleek uit post hoc toetsing dat de gemiddelde welkomscore van de controlegroep wel significant verschilt van de gemiddelde welkomscore van de experimentele groep, $F(1, 111) = 3.91$, $p = .05$, $\eta^2 = .03$. De gemiddelde welkomscore ligt hoger in de controlegroep dan in de experimentele groep⁸.

Daarentegen bleken de gemiddelde welkomscores van de experimentele groep en de interventiegroep niet significant van elkaar te verschillen, $F(1,107) = .023$, $p = .88$, $\eta^2 = .02$. De gemiddelde welkomscore ligt even hoog in de experimentele groep als in de interventiegroep.

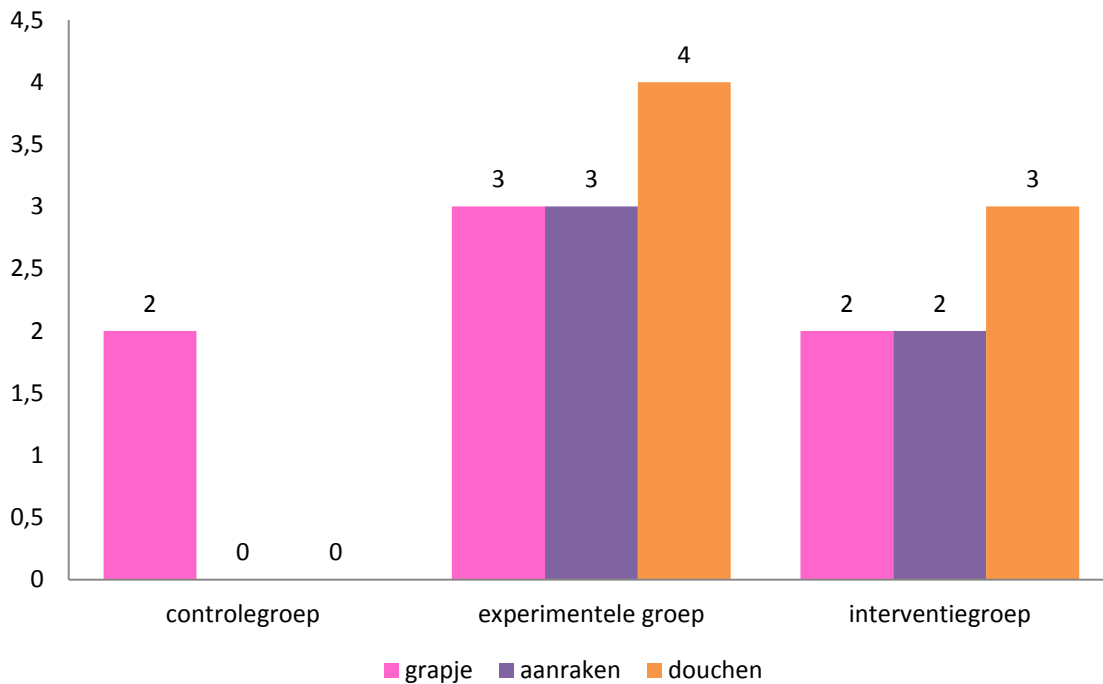
5.4 Objectieve weergave: grapjes, aanraken en douchen

Natuurlijk biedt de analyse van de welkomscores inzicht in de perceptie van een homoseksuele van de stemmen. Hierbij zijn onder andere grapjes, opmerkingen over aanraken en douchen geïnterpreteerd door homoseksuelen. Echter is het ook interessant een objectieve weergave te

⁸ Merk op dat het mogelijk is dat spelers binnen teams elkaar kunnen beïnvloeden bij het stemmen. Ook kan binnen teams een bepaalde mate van bestaande acceptatie voorkomen die de stemmen beïnvloedt. Belangrijk is om te weten is dat een Multi level analyse is uitgevoerd die aantoont dat er tussen teams geen verschillen bestaan in de mate van homacceptatie, Wald $\chi^2 = 1.51$, $p = .130$.

hebben van de mate waarin dit soort reacties voorkwamen verspreid over de condities (zie staafdiagram 3). Dit draagt namelijk bij aan een completer beeld van de stemmen van de spelers. Verschillen in deze gegevens worden niet geanalyseerd omdat de prevalentie van deze reacties erg laag was.

Staafdiagram 3: een objectieve weergave van het aantal grapjes en, opmerkingen over aanraken en opmerkingen over douchen.

In het kort

Uit de hoofdanalyse bleek een marginaal significante relatie tussen de seksuele voorkeur van de onderzoeker en de stem van de speler. Daarentegen werd geen significant verschil gevonden tussen de stemmen van de experimentele groep en die van de interventiegroep. Echter bleken de stemmen van de interventiegroep niet significant te verschillen van die van de controlegroep. Een aanvullende analyse toonde aan dat de welkomscore significant lager ligt in de experimentele groep dan in de controlegroep. Echter, de welkomscore van de interventiegroep verschilde niet significant van de welkomscore van de experimentele groep.

6. Conclusies & Discussie

Nu de stemmen van de spelers zijn geanalyseerd, worden conclusies over het optreden van homodiscriminatie en het effect van de interventie getrokken. Vervolgens worden deze bevindingen geïnterpreteerd. Afsluitend wordt er kritisch gekeken naar het huidige onderzoek en worden ook ethische overwegingen besproken.

6.1 Homo, boeit het een flikker?

Op basis van de resultaten van de hoofdanalyse mag niet worden geconcludeerd dat een homoseksuele voetballer minder geaccepteerd wordt om mee te trainen dan een heteroseksuele voetballer. De wetenschap dat iemand homoseksueel is in plaats van heteroseksueel, lijkt echter wel betekenisvol te zijn. Zelfs met dit kleine aantal reacties is een duidelijke trend zichtbaar voor een lagere mate van acceptatie om mee te trainen wanneer die persoon homoseksueel is. Dit gegeven wordt ondersteund met de bevinding dat homoseksuelen zich meer welkom voelen om mee te trainen na het lezen van reacties op het meetrainen van een heteroseksuele voetballer dan na het lezen van reacties op het meetrainen van een homoseksuele voetballer.

Wat belangrijk is om in acht te nemen is dat er meerdere voetballers uit verschillende teams hebben uitgesproken niet met een homoseksuele te willen voetballen. Een homoseksuele kan zich al niet welkom voelen bij een team als slechts één speler hem op basis van zijn geaardheid niet accepteert. Het is dus van belang om bij het kleine percentage dat niet openstaat voor homoseksuelen meer acceptatie te creëren.

Effect interventie

In dit onderzoek wordt geen verschil aangetoond tussen de stemmen die volgden na het ontvangen van de experimentele e-mail en de stemmen die volgden na het ontvangen van de interventie e-mail. Er wordt dus geconcludeerd dat de interventie niet tot meer homoacceptatie heeft geleid.

Wat interessant is om te zien is dat het aantal tegenstemmen in de interventiegroep niet betekenisvol hoger ligt dan het aantal tegenstemmen in de controlegroep. Bovendien ligt het aantal tegenstemmen in de interventiegroep descriptief wel lager dan in de experimentele groep. Dit betreft echter erg kleine aantallen waardoor er geen wetenschappelijk gegronde uitspraken gemaakt kunnen worden over een mogelijk positief effect van de interventie.

In een vervolgonderzoek met een groter aantal teams, waar meer tegenstemmen gegeven zullen worden, is er meer statistische 'power' om te analyseren of ongewenste reacties met de interventie kunnen worden aangepakt.⁹ Hierbij kan een mogelijk positief effect van de interventie wel met wetenschappelijk gegronde uitspraken vastgesteld worden.

⁹ De insteek van het huidige onderzoek was om een groter aantal teams te bereiken. De mogelijk duur van het onderzoek en het wervingsgebied waren echter beperkt.

6.2 Een nuancering van 'homodiscriminatie'

Ondanks een gevonden trend voor homodiscriminatie blijkt toch dat de meeste voetballers openstaan om samen met homoseksuelen te voetballen. Deze bevinding wordt ondersteund met een hoge gemiddelde welkomscore van bijna zes als de persoon in kwestie homoseksueel is (zes staat voor welkom). De perceptie van homoseksuelen dat hun deelname aan wedstrijd sport (met name voetbal) taboe is (Elling & van den Dool, 2009), lijkt dus niet overeen te komen met de manier waarop voetballers werkelijk tegenover homoseksuelen staan. De huidige bevindingen duiden erop dat, in het licht van eerdere bevindingen in vragenlijstonderzoek van Elling en van den Dool (2009) veel homoseksuelen een vertekend beeld hebben van het voetbalklimaat en dat ze meer geaccepteerd worden dan verwacht.

Ondanks de verbetering in methode, door het grotendeels uitsluiten van sociale wenselijkheid, werden toch lage scores gevonden voor homovijandigheid wat in lijn is met eerder onderzoek (Elling & van den Dool, 2009; Keuzenkamp, 2010).

6.3 Positieve houding trainers en spelers

Gedurende het benaderen van de trainers, en in het verdere verloop van het onderzoek, is er veel contact geweest met trainers over het onderzoek. Nagenoeg alle trainers spraken uit homoacceptatie in de voetballerij een erg interessant onderwerp te vinden en stonden er voor open om mee te werken met dit onderzoek. Ook waren er meerdere trainers die hebben aangegeven interesse te hebben in de uitkomst van het onderzoek. Deze kennis biedt voor RADAR perspectief om in de toekomst het gesprek met trainers aan te gaan en zo bij clubs binnen te komen om homoacceptatie bespreekbaar te maken.

Bovendien hebben de meeste voetballers dus aangegeven open te staan om samen te spelen met een homoseksuele voetballer. Gezien de negatieve perceptie van homoseksuelen van het voetbalklimaat biedt ook dit een opening voor RADAR om bij te dragen aan meer tolerantie in het voetbal. Mogelijk kan RADAR voetballers ertoe bewegen hun tolerante houding ten opzichte van homoseksuelen kenbaar te maken zodat de vertekende perceptie van homoseksuelen van het werkelijk tolerante voetbalklimaat wordt tegengegaan.

In de volgende sectie leest u hoe dit gerealiseerd kan worden.

6.4 Een kritische kijk op het onderzoek

Het huidige onderzoek kan als veldexperiment de boeken in gaan. In tegenstelling tot in een laboratoriumsetting is het doorgaans lastig om in een veldexperiment een hoge mate van interne validiteit te handhaven (Dunn, 2013). Dit wil zeggen dat het niet uit te sluiten is dat naast de e-mails andere factoren van invloed zijn geweest op de stemmen van de spelers.

Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat spelers onderling gecommuniceerd hebben na het lezen van de e-mails (bijvoorbeeld via een 'groepsapp'). Door het uitwisselen van meningen kunnen spelers onderling elkaar beïnvloeden wat van invloed kan zijn geweest op de stem die vervolgens gegeven werd.

Een andere kanttekening die geplaatst kan worden bij het huidige onderzoek gaat over de respons van de trainers. De negen trainers die na eerdere toezegging toch niet deelnamen aan het onderzoek waren namelijk niet gelijk over de condities verdeeld. Van deze trainers maakten acht trainers onderdeel uit van de experimentele of interventiegroep. Mogelijk hebben spelers van deze trainers negatief gestemd waardoor de trainers het niet hebben aangedurfd de reacties door te communiceren voor een onderzoek naar homoacceptatie. Dit is echter niet aangetoond en betreft dus speculatie.

Tenslotte kan er geconcludeerd worden dat over alle condities heen, er erg veel werd ingestemd met het meetrainen waardoor het lastig is geweest om "slecht gedrag" te verbeteren met de interventie. Met het plaatsen van het verzoek in de toekomst, wat werd toegepast om veel stemmen voor te verkrijgen, is dus enigszins in de eigen vingers gesneden. Echter was het in dit onderzoek niet meer mogelijk het verzoek te doen om dit seizoen nog mee te trainen aangezien de meeste teams reeds gestopt waren met trainen. Als het verzoek werd gemaakt om op korte termijn mee te trainen zouden spelers hier kritischer over na kunnen denken met als mogelijk gevolg meer weigering.

6.5 Ethische overwegingen

Normaliter zijn deelnemers van een onderzoek, conform de norm van 'informed consent' op de hoogte van deelname aan een onderzoek. In het huidige onderzoek is het besluit gemaakt hier niet aan te voldoen omdat bewustzijn van acceptatie/discriminatieonderzoek de resultaten erg kan vertekenen. Als een speler zich bewust is van deelname aan een onderzoek naar homoacceptatie dan zal sociale wenselijkheid namelijk een grote rol spelen bij het vormen van een reactie. De trainers die toestemming hebben verleend voor deelname aan het onderzoek waren natuurlijk wel op de hoogte van het plaatsvinden van het onderzoek. Met alle gegevens wordt zeer zorgvuldig omgegaan zodat de deelnemende clubs, spelers en trainers niet te herleiden zijn. Op deze manier blijft hun anonimiteit gewaarborgd en door de debriefing zijn ze zich bovendien achteraf toch bewust van deelname aan het onderzoek.

In het kort

De kennis dat een voetballer homoseksueel is, lijkt de acceptatie van deze voetballer in kleine mate te verlagen. Het is niet aangetoond dat de interventie ertoe geleid heeft deze acceptatie te verhogen. Mogelijk zit hier een power probleem achter. Ondanks deze bevindingen blijkt dat de meeste voetballers open staan voor homoseksuele voetballers waardoor er wordt geconcludeerd dat homoseksuelen het tolerante voetbalklimaat nog niet op waarde schatten. Het veldexperiment kent enkele zwakke punten zoals de mogelijkheid dat spelers via de groepsapp gecommuniceerd hebben tijdens het stemmen en het feit dat een ogenschijnlijk selectief deel van de trainers uiteindelijk toch niet hebben deelgenomen aan het onderzoek.

7. Aanbevelingen

Op basis van de conclusies van het huidige onderzoek worden twee concrete aanbevelingen opgesteld voor opdrachtgever RADAR om homoacceptatie in de voetballerij te verhogen.

7.1 Samenwerking met voetbalclubs

In de omgang met de trainers is duidelijk naar voren gekomen dat het onderwerp homoacceptatie in de voetballerij hun interesseert. Dit gegeven in combinatie met de bevinding dat de meeste voetballers openstaan om met homoseksuelen samen te spelen maakt het voor RADAR mogelijk om in samenwerking met voetbalclubs deze tolerante houding te communiceren naar de buitenwereld. Het is belangrijk om dit signaal af te geven zodat het vertekende intolerante beeld van homoseksuelen kan worden rechtgezet zodat ze beseffen dat ze welkom zijn om in clubverband te voetballen.

Een goede mogelijkheid om dit te realiseren is tijdens de presentatie van dit onderzoek waar zowel deelnemende als niet deelnemende teams worden uitgenodigd voorafgaand aan een wedstrijd van FC Den Bosch. Hier kunnen de spelers publiekelijk kenbaar maken dat ze openstaan voor homoseksuelen in het voetbal. Door een statement voor homoacceptatie te ondertekenen, in de vorm van een poster, en deze vervolgens een plek te geven in hun clubhuis kan dit worden gerealiseerd (zie bijlage 5). Dit dicht het gat tussen de vertekende perceptie van homoseksuelen van het voetbalklimaat en de werkelijke tolerante houding van de meeste voetballers. Bovendien kan het ondertekenen zelf, en het neerzetten van deze descriptieve norm, mogelijk ook het kleine deel voetballers dat homoseksuelen nog steeds weigeren ertoe zetten ze te accepteren.

Zet voetballers aan tot het kenbaar maken van hun tolerante houding ten opzicht van homoseksuelen in de voetballerij

7.2 Vervolgonderzoek bij meer clubs

Zoals in de voorgaande sectie al werd geopperd is het van belang om vervolgonderzoek te doen bij meer clubs naar het verhogen van homoacceptatie in de voetballerij. Het lage aantal stemmen heeft de vervelende nasmaak dat de bevinding dat homoseksuelen toch nog vaker geweigerd worden dan heteroseksuelen met voorzichtigheid moet worden geïnterpreteerd. In een onderzoek met meer clubs, en dus met meer stemmen, kan met meer zekerheid worden aangetoond dat homodiscriminatie (hoewel in kleine mate) toch optreedt. Er wordt hierbij aangeraden het verzoek te doen om op korte termijn mee te trainen in plaats van ver in de toekomst.

Bovendien kan in dit vervolgonderzoek het effect van de interventie op een sterkere manier worden getoetst. Door het lage aantal tegenstemmen was er weinig ruimte voor een mogelijk effect van de

interventie om op te treden. Bij het vinden van een positief effect van de interventie kunnen de toegepaste beïnvloedingstechnieken vorm worden gegeven op website van clubs en in clubbladen om zo een voetbalklimaat te creëren waarin homoseksuelen meer worden geaccepteerd en zichzelf ook meer welkom voelen. Een mogelijke consequentie hiervan is dat meer homoseksuelen het aandurven te voetballen, en dat meer voetballers openlijk uit durven te komen voor een homoseksuele voorkeur. Dit leidt tot meer contact tussen heteroseksuele en homoseksuele voetballers. De resultaten van de pilotstudy suggereren dat dit contact tot een nog verdere acceptatie van homoseksuelen kan leiden.

Verricht vervolgonderzoek, onder een groter aantal clubs, naar het effect van de toegepaste technieken in dit onderzoek op homoacceptatie in de voetballerij.

8. Dankwoord

De afgelopen 120 dagen heb ik, dankzij RADAR, mij voor het nobele doel mogen inzetten homoacceptatie in de voetballerij te verhogen. Bijkomstigheid is dat dit onderzoek de laatste stap vormde voor het voltooien van de Mastervariant 'Gedragsverandering' aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Naast RADAR en de RU zijn er ook een aantal personen aan wie ik veel te danken heb gedurende het uitvoeren van dit onderzoek.

Allereerst wil ik **Eefje Vonken** van RADAR bedanken. Je was naast mijn externe begeleidster gedurende mijn onderzoek vooral ook een spiritueel leidster die altijd maar dan ook echt áltijd het volste vertrouwen in mij uitsprak, ook op momenten waarop ik zelf begon te twijfelen. Je hebt in korte tijd veel indruk op me gemaakt, overwegend positief ;), waardoor ik natuurlijk tegen je op kijk. Ik hoop dat onze paden nog eens zullen kruisen in de toekomst.

Rob Holland, mijn interne begeleider, wil ik bedanken voor de vrijheid die mij werd gegeven tijdens het uitvoeren van dit onderzoek. Jouw enthousiasme tijdens onze afspraken wakkerde het vuur bij mij nog sterker aan, wat mij heeft geholpen om dit onderzoek gedreven uit te voeren. Met je feedback en onze, voor mij zeer aangename, gesprekken heb je mij geholpen kritisch te blijven kijken naar mijn onderzoek.

Ook **Roel van Dooren** ben ik zeer dankbaar. Jouw statistische kennis heeft significant bijgedragen aan het oplossen van statistische vraagstukken waarvoor ik zelf niet geschoold ben. Echt ontzettend bedankt dat je met een volle agenda altijd nog een gaatje voor mij wist te vinden om me uit de brand te helpen.

Simone Lindhout ben ik voor veel meer dankbaar, dan alleen de hulp die ze gaf bij het scoren van de reacties. Ik blijf beseffen dat de steun die je me elke dag weer geeft, niet iets vanzelfsprekends is.

Stef Bos, bedankt voor het kritisch kijken naar elke punt, komma of dubbele spatie in het hele stuk!

Rob Stoop en **Ishwana Clarke** wil ik bedanken voor het helpen scoren van de reacties van de spelers.

Tenslotte wil ik **De Jongens** bedanken voor bemoedigende berichtjes en foto's gedurende lange eenzame dagen in de stille bieb.

9. Referentielijst

- Abrams, D., & Hogg, M. A. (1988). Comments on the motivational status of self-esteem in social identity and intergroup discrimination. *European Journal of Social Psychology, 18*, 317-334.
- Abrams, D., Wetherell, M., Cochrane, S., Hogg, M. A., & Turner, J. C. (1990). Knowing what to think by knowing who you are: Self-categorization and the nature of norm formation, conformity and group polarization. *British Journal of Social Psychology, 29*, 97-119.
- Bickman, L. (1971). The effect of social status on the honesty of others. *Journal of Social Psychology, 85*, 87-92.
- Burger, J. M., Messian, N., Patel, S., del Prado, A., & Anderson, C. (2004). What a coincidence! The effects of incidental similarity on compliance. *Personality and Social Psychology Bulletin, 30*, 35-43.
- Cialdini, R. B., & Trost, M. R. (1998). *Social influence: Social norms, conformity and compliance*. New York: McGraw-Hill.
- Crisp, R. J. & Hewstone, M. (1999). Differential evaluation of crossed category groups: Patterns, processes, and reducing intergroup bias. *Group Processes and Intergroup Relations, 2*, 307-333.
- Crisp, R. J., Hewstone, M., & Rubin, M. (2001). Does multiple categorization reduce intergroup bias? *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*, 76-89.
- Dotsch, R., & Wigboldus, D. H. (2008). Virtual prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology, 44*, 1194-1198.
- Dovidio, J. F., & Gaertner, S. L. (2000). Aversive racism and selection decisions: 1989 and 1999. *Psychological Science, 11*, 315-319.
- Dunn, D. (2013). *The practical researcher* (3rd ed.). Oxford, UK: Wiley Blackwell.
- Edwards, P. J., Roberts, I., Clarke, M. J., Diguseppi, C., Wentz, R., Kwan, I., ... Pratap, S. (2009). Methods to increase response to postal and electronic questionnaires (Review). *Cochrane Database Syst Rev, 3*, MR000008.
- Elling, A. & van den Dool, R. (2009). *Homotolerantie in de sport*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Fiske, S. T. (2002). What we know now about bias and intergroup conflict, the problem of the century. *Current Directions in Psychological Science, 11*, 123-128.
- Gaertner, S.L., & Dovidio, J.F. (1986). The aversive form of racism. In J.F. Dovidio & S.L. Gaertner (Eds.), *Prejudice, discrimination, and racism* (pp. 61–89). Orlando, FL: Academic Press.
- Greenwald, A. G., Nosek, B. A., & Banaji, M. R. (2003). Understanding and using the implicit association test: I. An improved scoring algorithm. *Journal of personality and social psychology, 85*, 197.

- van Groenestein, T., & van der Linden, C. (2012). *Beleving mannelijke teamsport door niet-heteroseksuele mannen*. Amsterdam: Motivaction.
- Gueguen, N., & Pascual, A. (2000). Evocation of freedom and compliance: The 'but you are free of...' technique. *Current Research in Social Psychology*, 5, 264-270.
- Harvard. (z.j.). Seksualiteit. Geraadpleegd op 1 juli 2015, op <https://implicit.harvard.edu/implicit/netherlands/background/sexualityinfo.html>
- Hebl, M. R., Foster, J. B., Mannix, L. M., & Dovidio, J. F. (2002). Formal and interpersonal discrimination: A field study of bias toward homosexual applicants. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 815-825.
- Hogg, M. A., & Turner, J. C. (1987). Intergroup behavior, self-stereotyping and the salience of social categories. *British Journal of Psychology*, 26, 325-340.
- Homofobie in voetbal is te bestrijden. (2014, november). *Vereniging van Contractspelers*. Verkregen van <http://www.vvcs.nl/component/content/article/31-kort-nieuws-vvcs/1449-homofobie-in-voetbal-is-te-bestrijden>
- Jacks, J. Z., & O'Brian, M. E. (2004). Decreasing resistance by affirming the self. In E. S. Knowles & J.A. Linn (Eds.), *Resistance and persuasion* (pp. 235-257). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kawakami, K., Spears, R., & Dovidio, J. F. (2002). Disinhibition of stereotyping: Context, prejudice, and target characteristics. *European Journal of Social Psychology*, 32, 517-530.
- Keuzenkamp, S. (red). (2010). *Steeds gewoner, nooit gewoon: Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Verkregen van: http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2010/Steeds_gewoner_nooit_gewoon
- KNVB. (2012). *Voetbal voor Iedereen: Actieplan homoacceptatie in het voetbal*. Verkregen van: <http://www.knvb.nl/watdoenwe/sportiviteitenrespect/homoacceptatie/actieplan>
- Kuyper, L. (2006). Seksualiteit en seksuele gezondheid bij homo- en biseksuelen. In: Floor Bakker en Ine Vanwesenbeeck (red.), *Seksuele gezondheid in Nederland 2006* (p. 167-188). Delft: Eburon.
- Migdal, M. J., Hewstone, M., & Mullen, B. (1998). The effects of crossed categorization on intergroup evaluations: A meta-analysis. *British Journal of Social Psychology*, 37, 303-324.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90, 751.
- Pratkanis, A. R., (2007). *The science of social influence: Advances and future progress*. New York: Psychology Press.
- Schimmel, J., Arndt, J., Pyszczynski, T, & Greenberg, J. (2001). Being accepted for who we are: Evidence that social validation of the intrinsic self reduces general defensiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 35-52.

- Schuman, H., Steeh, C., Bobo, L., & Krysan, M. (1997). *Racial attitudes in America: Trends and interpretations*. Cambridge: Harvard University Press.
- Stangor, C., Sechrist, G., & Jost, J. T. (2001). Changing racial beliefs by providing consensus information. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *27*, 486–496.
- Tajfel, H. (1979). Individuals and groups in social psychology. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, *18*, 183-190.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations*, *33*, 74.
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Basil Blackwell.
- Urada, D.I., & Miller, N. (2000). The Impact of Positive Affect on Crossed Categorization Effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, *78*, 417-433.
- Vallacher, R. R., & Wegner, D. M. (1987). What do people think they're doing? Action identification and human behavior. *Psychological Review*, *94*, 3.
- Werner, C. M., Stoll, R., & Birch, P. (2002). Clinical validation and cognitive elaboration: Signs that encourage sustained recycling. *Basic and Applied Social Psychology*, *24*, 185-203.

10. Bijlagen

Bijlage 1: het script voor het benaderen van de trainers

- Mijn naam is Luuk Bos, en ik doe vanuit de Radboud Universiteit in samenwerking met FC Den Bosch onderzoek om te kijken naar homoacceptatie in de voetballerij.
- Ik wil u graag vragen om mee te werken aan mijn onderzoek. De meeste trainers die ik spreek zijn erg enthousiast om deel te nemen. Het zal u namelijk nauwelijks moeite kosten en er worden geen namen van clubs, spelers of trainers genoemd in de presentatie van de resultaten. Als dank voor uw deelname krijgt u vrijkaartjes voor een wedstrijd van FC Den Bosch voor u en uw team. Door mee te doen helpt u natuurlijk ook mee aan meer tolerantie in het voetbal.
- Wat ik van u vraag is of u een e-mail van mij kunt doorsturen naar uw spelers. In deze e-mail vertel ik dat ik uit Nijmegen kom en in Nijmegen ook voetbal alleen dat ik aankomend seizoen stage loop in de buurt van Den Bosch / Tilburg waardoor ik niet meer met mijn eigen team kan meetrainen. Daarom ben ik opzoek naar een club om bij mee te trainen om mijn conditie op peil te houden. In mijn onderzoek zijn twee groepen; in één groep wordt aan dit verhaal nog toegevoegd dat ik een homoseksuele voorkeur heb in de andere groep wordt geen vermelding over seksuele voorkeur gemaakt.
- Vervolgens wil ik aan u vragen om een stuk tekst toe te voegen bij deze e-mail waarin er vanuit uw perspectief wordt gezegd dat u deze e-mail van Luuk uit Nijmegen hebt ontvangen, dat ze het even moeten doorlezen en z.s.m. via een privébericht moeten laten horen of ze voor of tegen het meetrainen zijn en als duidelijk is wat de meerderheid wilt dat jij Luuk het laat horen of die kan komen trainen.
- Voor het onderzoek is het belangrijk dat de spelers echt het idee hebben dat ze mogen stemmen op het meetrainen van een (homoseksuele) voetballer en dat ze dit onafhankelijk van elkaar kunnen doen. Dit betekent dat ze de stemmen van elkaar niet mogen inzien. Bent u binnen e-mail bekend met Bcc? *[uitleggen indien onbekend]* Kunt u alle ontvangers in het Bcc veld plaatsen?
- Mag ik uw e-mailadres noteren? Dan stuur ik u twee mailtjes: het door te sturen mailtje voor uw spelers en een mailtje waarin ik de procedure nog even kort op een rijtje heb met het stuk toe te voegen tekst.
- *Indien de trainer de e-mailadressen van zijn spelers niet heeft worden trainers gevraagd via een massabericht in Whatsapp de e-mail en het stuk tekst door te sturen. Hier ontvangen de spelers de e-mail namelijk ook individueel. Trainers worden gevraagd om hun spelers te benadrukken om antwoorden met een privéberichtje terug te sturen.*

Bijlage 2: de controle-e-mail

Hallo mannen,

Hier een mailtje van Luuk Bos, een speler van sv Orion 2 uit Nijmegen. Ik stuur jullie dit mailtje om te kijken of jullie openstaan of ik mee kan komen trainen aankomend seizoen. Voor mijn studie loop ik namelijk de komende maanden stage in de buurt van Den Bosch. Hierdoor gaat het me niet lukken om op tijd terug te zijn in Nijmegen om met mijn eigen team mee te trainen. Ik hoop om aankomend seizoen met jullie team mee te trainen zodat ik mijn conditie goed op peil kan houden.

Ik wilde je dit even in een mailtje laten weten zodat je op de hoogte bent van mijn hoop om met jouw team mee te trainen.

Vriendelijke groet en hopelijk tot aankomend seizoen,

Luuk

Bijlage 3: de experimentele e-mail

Hallo mannen,

Hier een mailtje van Luuk, een speler van sv Orion 2 uit Nijmegen. Ik stuur jullie dit mailtje om te kijken of jullie openstaan of ik mee kan komen trainen aankomend seizoen. Voor mijn studie loop ik namelijk de komende maanden stage in de buurt van Tilburg. Hierdoor gaat het me niet lukken om op tijd terug te zijn in Nijmegen om met mijn eigen team mee te trainen. Ik hoop om aankomend seizoen met jullie team mee te trainen zodat ik mijn conditie goed op peil kan houden.

Omdat we dan ook gezamenlijk douchen, vind ik het wel netjes om te vermelden dat ik homo ben. Ik hoop dat dit geen probleem zal zijn als ik in de toekomst mee kan trainen.

Ik wilde je dit even in een mailtje laten weten zodat je op de hoogte bent van mijn hoop om mee te trainen

Vriendelijke groet en hopelijk tot aankomend seizoen,

Luuk

Bijlage 4: Het stuk toe te voegen tekst door de trainers

Dag mannen,

Hieronder staat een mailtje dat ik doorgestuurd kreeg van Luuk, een speler van sv Orion2 uit Nijmegen. Lees het even goed door en laat me met een mailtje zo snel mogelijk weten of jij voor of tegen bent dat hij aankomend seizoen komt meetrainen. De meerderheid van de stemmen zal bepalen of hij mag komen trainen. Zodra dit duidelijk is laat ik hem dit horen.

Groeten